

УДК 330.362

Задоя О.А.,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та економічної теорії, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Анотація. Метою статті є аналіз мотивації різних напрямів використання заощаджень домогосподарств та оцінка сучасного стану їх функціональної структури. Для досягнення поставленої мети використано структурно-функціональний метод. Виділені мотиви та розраховані обсяги приросту нефінансових та фінансових активів домогосподарств. Особлива увага приділена заощадженням у вигляді готівкових резервів. Виявлені тенденції у динаміці окремих структурних елементів заощаджень та їх структурі в цілому. З'ясовано, що на відміну від розвинених країн в Україні заощадження домогосподарств не стали важливим джерелом інвестицій. Причини цього слід шукати, перш за все, у відносному зниженні доходів населення та зростанні цін, що збільшило споживацькі витрати домогосподарств. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку державної програми оптимізації структури заощаджень домогосподарств.

Ключові слова: заощадження домогосподарств, приріст фінансових та нефінансових активів, готівкові заощадження, структурно-функціональний аналіз

Zadoia O.A.,

Postgraduate Student of International Economic Relations and Economic Theory Department, Alfred Nobel University, Dnipro

FUNCTIONAL STRUCTURE OF HOUSEHOLD SAVINGS

Abstract. *The aim of this article is to analyze motivation for different uses of household savings and evaluate the current state of their functional structure. To achieve this goal the author used the method of structural-functional analysis. The analysis allowed to identify saving motives and calculate the volume of non-financial and financial assets of households. Particular attention is paid to savings in the form of cash reserves. The paper also investigates the trends in individual structural elements of savings and their structure as a whole. It was found that unlike developed countries household savings in Ukraine are not an important source of investment. The reasons for this are to be found mainly in a relative decrease in household incomes and price escalation which, in turn, lead to an increase in household consumption expenditure. Further research should be focused on the development of the state program of household savings optimization.*

Keywords: *household savings, increase in financial and non-financial assets, cash savings, structural and functional analysis.*

Постановка проблеми. Однією з найважливіших функцій державного регулювання економіки є забезпечення дотримання макроекономічних пропорцій. Звичайно, існує ринковий механізм саморегулювання, який приводить економіку в стан рівноваги та формує відповідні співвідношення між основними макроекономічними показниками. Однак, як показує багаторічний досвід, по-перше, цей механізм працює через численні відхилення і потребує тривалого часу для відновлення рівноваги, порушеної в силу тих чи інших обставин. По-друге, як і всі економічні закони, закони ринку проявляються лише як тенденції, а тому немає жодної гарантії, що саме у цій країні та саме у цей час ринковий механізм спрацює належним чином. Нехай з ймовірністю 0,1 чи

0,2, але є загроза потрапити до того ланцюжка подій, який і робить економічні закони неабсолютними. По-третє, сучасна економіка як змішана створює численні бар'єри на шляху дії ринкового механізму, що може викликати «збої» в його роботі. Тому суспільство не може розраховувати лише на дію «стихійних законів ринку» та ставити в залежність від них своє благополуччя. Воно уповноважує державу «допомагати» ринковому механізму формувати необхідні пропорції, не усуваючи ринкові закони, а саме використовуючи їх.

Відомо, яку важливу роль у досягненні макроекономічної рівноваги відіграє співвідношення заощаджень та інвестицій. Саме рівність цих двох показників створює необхідні умови для формування рівноваги доходів та витрат, сукупного попиту та сукупної пропозиції. Навпаки, їх порушення породжує економічні кризи та вимагає від суспільства значну плату за відновлення рівноваги. Тому проблеми рівності заощаджень та інвестицій давно знаходяться в центрі уваги економічної теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з 30-х років минулого століття, коли з'явилося обґрунтування Дж.М. Кейнсом цього положення [1], яке отримало деталізацію в роботах його послідовників [2], й до сьогодні питання трансформації заощаджень в інвестиції залишається однією з ключових проблем як статичної, так і динамічної рівноваги. Саме ця тематика стала об'єктом дослідження цілого ряду дисертаційних робіт [3-6]. Особливу увагу дослідники приділяють заощадженням домогосподарств. «Заощаджувальні процеси домогосподарств, - справедливо зазначає А.Ю. Рамський, - відіграють важливу роль у відновленні фінансової стабілізації у післякризовий період і забезпеченні інвестиційними ресурсами для модернізації та зростання економіки, оскільки потенційно спроможні акумулювати значний внутрішній ресурс країни» [7, с.73]. На думку О.В. Товстиженко та Т.В. Міхєєнко саме індивідуальні заощадження є вирішальним джерелом інвестицій у розвинених країнах [8]. Україна поки-що не може похвастатися такими

досягненнями. Разом з тим, без урахування обсягів та структури використання заощаджень домогосподарств не можливо як зрозуміти сам механізм трансформації заощаджень у інвестиції, так і розробляти якість практичні рекомендації щодо його удосконалення.

Постановка завдання. Метою нашої статті є аналіз мотивації різних напрямів використання заощаджень домогосподарств та оцінка сучасного стану їх функціональної структури.

Для досягнення поставленої мети скористаємося структурно-функціональним методом аналізу, який полягає у дослідженні певних явищ як структурно розчленованої цілісності, де кожний елемент виконує певну функцію. Саме такий підхід найбільш прийнятний для аналізу заощаджень, оскільки вони не є однорідними за своїм функціональним призначенням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що вихідними положеннями для структуризації заощаджень можуть бути їх мотиви та типи фінансової поведінки домогосподарств. На нашу думку, основними мотивами заощаджень є створення страхового фонду, бажання поліпшити споживання в майбутньому та отримання додаткового доходу або соціального ефекту [9]. Це певною мірою кореспондує з виділеними в економічній літературі типами фінансової поведінки домогосподарств: ощадна, кредитна та інвестиційна [10]. Однак повного співпадіння тут бути не може, оскільки у кожного структурного елемента заощаджень окрім основної функції можуть бути побічні, і навпаки – одна і та ж поведінка може реалізуватися через різні форми заощаджень.

Структуризація заощаджень можлива й за іншими ознаками. Досить поширеним є виділення структурних елементів заощаджень за джерелами походження доходу. Однак з позиції трансформації заощаджень у інвестиції, на нашу думку, найбільш цікавою буде структурування заощаджень за напрямками використання: приріст не фінансових активів, приріст фінансових активів та приріст готівкових резервів.

Приріст нефінансових активів – це пряме капітальне інвестування домогосподарств. Головним чином таке інвестування здійснюється через фінансування житлового будівництва. Звичайно, частина особистого доходу може бути використана і на пряме підприємницьке інвестування. Однак є усі підстави вважати, що сьогодні в Україні таке інвестування є досить обмеженим, а тому в подальшому про нього не йтиметься.

Ще кілька років тому досить вагомим джерелом фінансування будівництва житла були банківські кредити. Разом з тим, негативний досвід минулого десятиліття з отримання іпотечних кредитів (особливо в іноземній валюті) та надзвичайно висока їх вартість сьогодні звели іпотечне кредитування нанівець.

Офіційна статистика дає можливість оцінити обсяги та питому вагу витрат населення України на індивідуальне будівництво та придбання власних квартир у загальному обсязі капітальних інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1.

**Обсяги та питому вагу витрат населення на індивідуальне
будівництво та придбання власних квартир у загальному обсязі
капітальних інвестицій***

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016**
Капітальні інвестиції, млрд. грн.	189,1	259,9	263,7	247,9	204,1	251,2	204,4
Кошти населення на будівництво власних квартир та індивідуальне житлове будівництво, млрд. грн.	20,7	19,6	26,1***	27,7	21,4	30,3	19,7
у відсотках від загальних капітальних інвестицій	11,1	7,5	9,9	11,2	10,5	12,0	9,7

* Розраховано за: [11].

** За січень-вересень.

*** За оцінками.

Як бачимо із наведених даних, прямі капітальні інвестиції домогосподарств не є стабільними: їх питома вага протягом досліджуваного періоду коливалася від 7,5 до 12%. Вона є досить чутливою до зміни зовнішніх факторів. Так, скорочення як загальних обсягів, так і питокої ваги прямих інвестицій домогосподарств у 2011 р. можна пояснити посткризовим зниженням доходів, тоді як злет цих показників у 2015 р. є реакцією на надзвичайно високий рівень інфляції та спробою захистити свої заощадження від втрат купівельної спроможності.

З позицій суспільства інвестування населення у будівництво житла є вадливим показником економічної динаміки. Деякі міжнародні рейтингові агентства використовують його для оцінки стану економіки країни та прогнозування подальшої динаміки. Однак використати наведені у табл.1 показники буде не зовсім коректно, оскільки вони дуже залежать від цінових факторів. Тому скористаємося для наших оцінок динамікою натуральних показників будівництва житла (рис.1).

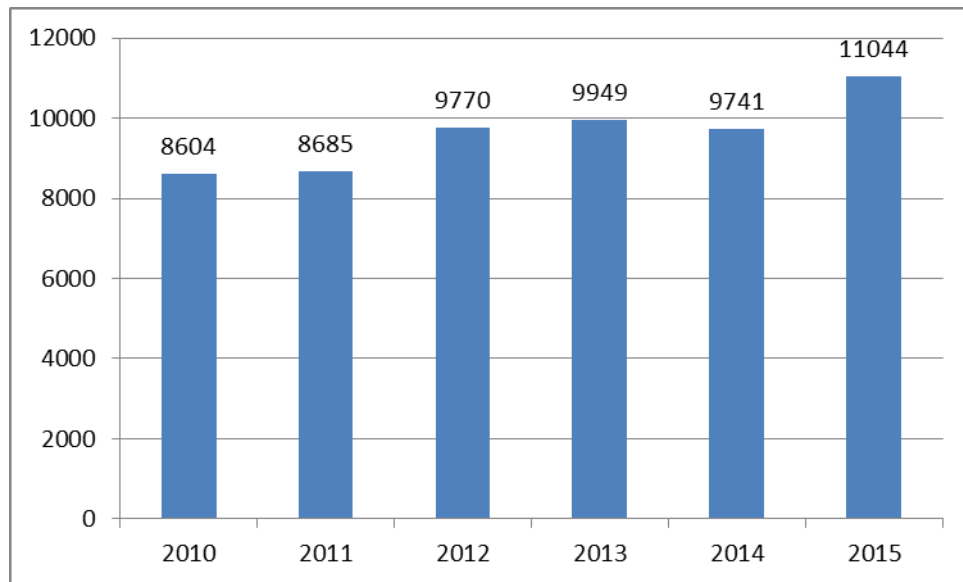

Рис. 1. Динаміка обсягів введенної в експлуатацію загальної площі житла (тис. м²) [11]

Не важко помітити, що напрямки динаміки як коштів домогосподарств на будівництво, так і обсягів введенної в експлуатацію загальної площі житла, співпадають. Значне ж зростання обсягів введенного

в експлуатацію житла у 2015 р. дає підстави для стриманого оптимізму стосовно подолання економічної кризи в Україні.

Наступним компонентом використання заощаджень є приріст фінансових активів. Він включає в себе використання широкого спектру фінансових інструментів (банківські депозити, придбання цінних паперів, вклади в інститути спільного інвестування, пенсійні фонди та страхові компанії. Ця частина заощаджень виконує ряд важливих функцій. По-перше, у даному випадку домогосподарства намагаються отримати додатковий дохід від своїх заощаджень. Тому вибір фінансового інструмента для розміщення заощаджень багато в чому визначається доходністю фінансового активу. По-друге, розміщуючи заощадження у приріст фінансових активів домогосподарства намагаються створити певний резервний фонд. Цей мотив для України надзвичайно важливим (в силу відсутності стабільності, як економічної, так і політичної). Фактором вибору фінансового інструменту у цьому випадку є його надійність. По-третє, використання фінансових інструментів також є спробою домогосподарств захистити свої заощадження від інфляції. З позицій цього мотиву буде важливим співвідношення доходності фінансових інвестицій та рівня інфляції.

Разом з тим, слід розуміти, що на відміну від попереднього компоненту приріст фінансових активів не обов'язково перетворюється на інвестиції. Лише ті кошти, які через фінансових посередників доходять до економічних суб'єктів, котрі здійснюють реальне інвестування, перетворюються на опосередковані капітальні інвестиції. Це може бути участь у первинному розміщенні акцій, кредитування банками інвестиційних проектів бізнесу чи іпотечне кредитування населення. Значна ж частина мобілізованих таким чином заощаджень домогосподарств обслуговує спекулятивні операції на вторинному ринку цінних паперів і не доходять до реального інвестора (поповнення коштів фінансового ринку). Однак вона може виконувати важливу соціальну

функцію і теж повинна бути в полі зору держави. Зокрема, створення системи приватних пенсійних фондів може розвантажити систему державного пенсійного страхування, яка сьогодні не справляється зі своїми функціями (загальновідомим є величезний дефіцит пенсійного фонду України). Тому потрібний пошук нової моделі пенсійного забезпечення населення.

Світова практика дає багато різноманітних прикладів побудови системи пенсійного забезпечення. В останні роки високими темпами зростає роль приватних пенсійних фондів. Це пов'язано з рядом обставин, серед яких можна виділити загальну тенденцію «постаріння» населення. Усе ще відчутні негативні наслідки економічної кризи, що підштовхує населення до створення страхового фонду на майбутнє, загальні низькі темпи економічного зростання та невпевненість у можливому зростанні доходів, тощо. Відповідно до звіту про пенсійне забезпечення в країнах ОЕСР, у 2015 р. активи приватних пенсійних Данії становили більше 200% від ВВП. Ще у трьох країнах (Нідерланди, Ісландія та Канада) цей показник був більшим за 150%. Рубіж у 100% перейшли також США, Швейцарія та Австралія. Межу у 50% також перетнули Великобританія, Швеція, Чилі, Фінляндія, Ірландія та Ізраїль. Навіть такі країни, які фактично розпочали цю роботу лише у 2010 р. (Латвія, Литва, Естонія) сьогодні мають це співвідношення на рівні 15-20%.

З іншого боку, такі країни, як Німеччина, Австрія, Бельгія, Італія, Франція будують пенсійне забезпечення на інших принципах та не мають розвиненої системи приватного пенсійного страхування: активи приватних інвестиційних фондів протягом останніх років залишаються незмінними (на рівні 8-10% від ВВП) [12].

Для оцінки кількісних параметрів приросту фінансових активів домогосподарств розрахуємо їх величину за окремими компонентами. У табл. 2 наведено розрахунок приросту зобов'язань банків перед фізичними особами за останні роки. Як бачимо, кошти фізичних осіб формують

близько третини банківських пасивів. У 2014-2015 р. приріст цих коштів мав від'ємне значення, що є свідченням кількох процесів. По-перше, це стало формою прояву кризи банківської системи, яка супроводжувалася масовою ліквідацією банків та зростанням недовіри населення до такого фінансового інструменту заощаджень як банківські депозити. По-друге, співвідношення між рівнем інфляції та доходністю банківських депозитів було не на користь останньої. Позначилося також загальне зниження реальних доходів населення, яке було характерним для цього періоду. Ситуація дещо змінилася у 2016 р., коли знову відновився приток коштів населення до банківської системи.

Таблиця 2.

Зобов'язання банків перед фізичними особами*

Рік	Зобов'язання банків перед фізичними особами		
	за станом на 1 січня		приріст порівняно з попереднім роком, млрд. грн.
	млрд. грн.	у відсотках від загальної суми пасивів	
2010	210,0	23,9	-3,2
2011	270,7	28,7	60,7
2012	303,2	28,8	29,5
2013	364,0	32,3	60,8
2014	433,7	33,9	59,7
2015	416,3	31,6	-17,4
2016	389,0	31,0	-27,3
2017**	407,2	32,2	18,2

* Розраховано за: [13].

** За станом на 1.12.16

Другим компонентом фінансових активів населення є їх внески у страхові компанії. Про їх масштаби можна судити на підставі перевищення страхових премій від фізичних осіб над виплатами. На жаль таких даних українська статистики не дає. Тому проведемо їх розрахунок самостійно, допустивши, що співвідношення між преміями та виплатами для фізичних осіб є такими ж, як і для страхової системи в цілому (табл. 3).

Таблиця 3

Страхові премії в Україні (млн. грн.)*

Роки	Валові страхові премії		Валові страхові виплати		Перевищення премій над виплатами для фізичних осіб
	всього	від фізичних осіб	всього	від фізичних осіб	
2010	23 082	6 171	6 105	1 632	4 538
2011	22 694	7 479	4 864	1 603	5 876
2012	21 508	8 900	5 151	2 131	6 769
2013	28 662	10 268	4 652	1 667	8 601
2014	26 767	9 520	5 065	1 801	7 719
2015	29 736	10 240	8 101	2 790	7 450
2016**	24 844	9 470	6 271	2 390	7 080

* Розраховано за: [14]

** За січень-вересень.

В останні роки щорічні премії, сплачені фізичними особами страховим компаніям, перевищували отримані ними страхові виплати в межах 4,5-8,5 млрд. грн. Найвищого значення цей показник досяг у 2013 р. – 8,6 млрд. грн. Однак є усі підстави прогнозувати, що за підсумками 2016 р. цей показник буде перевищеним.

Не уявляється можливим підрахувати більш-менш точно ту частину заощаджень, яку домогосподарства спрямували на придбання цінних паперів, вклали у пенсійні фонди чи в інші парабанківські структури. Однак за оцінками експертів, фізичні особи не є активними учасниками подібних фінансових операцій. Так, наприклад, в Україні зареєстровано 300 компаній з управління активами, але вони використовуються майже виключно для обслуговування юридичних осіб і не залучають домогосподарства у якості інвесторів. Тому цей напрям використання заощаджень домогосподарств у наших подальших розрахунках використовуватися не буде.

Наповнення ринку привабливими для домогосподарств фінансовими інструментами може розв'язати ще одну складну макроекономічну проблему: зростання заощаджень населення у вигляді готівкових коштів. Наявність значних розмірів заощаджень у вигляді готівки є ознакою

хворобливого стану фінансово-банківської системи. Звичайно, певна кількість готівки як надлишок над потребами обслуговування товарного обміни завжди існує. Ліквідні або спекулятивні гроші є компонентом макроекономічної моделі рівноваги Дж.М. Кейнса. Однак, коли мотивацією готівкових заощаджень стає не можливий виграш від наявності високоліквідних грошей у той чи інший час, а відсутність надійних та прийнятних форм їх розміщення у фінансові інструменти, це стає реальною макроекономічною проблемою.

Для оцінки масштабів готівкових грошових заощаджень домогосподарств скористуємося даними Державної служби статистики України про середньомісячні доходи та витрати домогосподарств. Різницю між цими показниками і можна вважати приростом готівкових заощаджень (табл. 4).

Таблиця 4

Розрахунок приросту готівкових резервів домогосподарств

	2010	2011	2012	2013	2014**	2015**
Загальні доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3369,8	3708,2	4031,9	4331,0	4470,9	5122,0
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3073,3	3458,0	3592,1	3820,3	4048,9	4952,0
Приріст резервів в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	296,5	250,5	439,8	510,7	422,0	170,0
Середня норма резервування, відсотків від доходу	8,8	6,8	10,9	11,8	9,4	3,3
Кількість домогосподарств (млн. одиниць)	17,71	17,65	17,60	17,57	16,54	16,48
Загальний приріст готівкових резервів домогосподарств за рік, млрд. грн.	63,01	53,06	92,89	107,68	83,76	33,62

* Розраховано за: [11]

****** Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Розрахунки показують, що готівкові заощадження досягли свого максимуму у 2013 р. У наступні роки цей показник неухильно знижується. За інших умов таку тенденцію можна було б розцінити як позитивну (домогосподарства віддають перевагу більш прийнятним для суспільства формам заощаджень), але не сьогодні. Адже це зниження відбувалось на фоні розчарування громадян у надійності банківської системи через масове банкрутство комерційних банків. Тому єдиним поясненням появи цієї тенденції може служити значне зниження реальних доходів населення, що робить взагалі неможливим здійснювати будь-які заощадження для величезної кількості домогосподарств.

Проведені дослідження дають змогу визначити загальний розмір та функціональну структуру заощаджень домогосподарств. Як видно з табл.5 найбільш стабільним компонентом заощаджень є приріст нефінансових активів. Їх коливання демонструють тісний зв'язок з темпами інфляції. Це можна пояснити, з одного боку, тим, що інфляція приводить до здороження будівництва, а з іншого боку – вона стимулює до намагання захистити свої заощадження через пряме інвестування.

Таблиця 5.

Структура заощаджень домогосподарств в Україні

Роки	Приріст нефінансових активів		Приріст фінансових активів		Приріст готівкових резервів		Загальна сума заощаджень
	млрд. грн.	відсотки від загальної суми	млрд. грн.	відсотки від загальної суми	млрд. грн.	відсотки від загальної суми	
2010	20,7	13,9	65,2	43,8	63,0	42,3	148,9
2011	19,6	18,1	35,3	32,7	53,1	49,2	108,0
2012	26,1	14,0	67,2	36,1	92,9	49,9	186,2
2013	27,7	13,6	68,3	33,5	107,7	52,9	203,7
2014	21,4	22,4	-9,7	-10,2	83,8	87,8	95,5
2015	30,3	68,7	-19,8	-44,9	33,6	76,2	44,1

Значно більші коливання спостерігаються у динаміці приросту фінансових активів та готівкових заощаджень. Як перші, так і другі максимізують своє значення у 2013 р. з наступним скороченням протягом 2014 та 2015 рр. У ці роки приріст фінансових активів навіть набув від'ємних значень. Можна вважати, що поповнення готівкових резервів відбувалося не стільки за рахунок поточних доходів, скільки за рахунок відтоку фінансових активів. Це призвело до того, що у 2014 р. приріст готівкових резервів становив 87,8% загальної суми заощаджень, що свідчить про майже повне виведення їх з господарського обігу.

Висновки і перспективи досліджень у даному напрямку. Таким чином, структурно-функціональний аналіз заощаджень домогосподарств показав, що на відміну від розвинених країн в Україні вони не стали важливим джерелом інвестицій. Більше того, в останні роки виникає загроза взагалі втратити їх як джерело формування інвестиційного потенціалу. Якщо у 2013 р. заощадження домогосподарств становили 13,9% ВВП, то у 2015 р. цей показник знизився до 2,2% [11]. Причини цього слід шикати, перш за все, у відносному зниженні доходів населення та зростанні цін, що збільшило споживацькі витрати домогосподарств. Усе це свідчить про загрозливу макроекономічну диспропорційність та недостатність реальних внутрішніх джерел фінансування інвестицій. Для поліпшення ситуації потрібна чітка державна програма, спрямована, з одного боку, на зростання доходів, а з іншого – на оптимізацію структури заощаджень домогосподарств, що і може бути проблемою для подальших досліджень.

Література:

1. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег // Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т./ Сопред. редкол. Г.Г. Фетисов, А.Г. Худокормов, Т. IV. Век глобальных трансформаций / Отв. ред. Ю.Я. Ольсевич. – М.: Мысль, 2004. – С.139-168.

2. Kurihara, K. K. (1956). Introduction to Keynesian dynamics. New York: Columbia University
3. Петренко Я.В. Трансформація приватних заощаджень в інвестиції в транзитивній економіці [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Петренко Ярослав Володимирович; Донбас. держ. машинобуд. акад. - Краматорськ, 2009. - 179 арк. - Бібліогр.: арк. 150-173.
4. Рамський А.Ю. Теоретико-методологічні засади формування і реалізації інвестиційного потенціалу домогосподарств [Текст] : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 - економіка та управління національним господарством : захист 24.05.2016 / Рамський Андрій Юрійович ; наук. конс. І. М. Грищенко ; КНУТД. - К. : КНУТД, 2016. - 405 л.
5. Алиева И.А. Сбережения населения как источник формирования инвестиционного потенциала в условиях экономической трансформации: на материалах Кыргызской Республики: диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.01 / Алиева Иноббат Акрамовна; [Место защиты: Кыргызско-рос. славян. ун-т].- Бишкек, 2008.- 163 с.
6. Примостка Л.О. Заощадження населення України: формування та залучення в банки: монографія / Л. О. Примостка, В. Г. Шевалдіна. — К.: КНЕУ, 2014. — 234 с.
7. Рамський А.Ю. Заощадження домогосподарств як інвестиційний ресурс сталого розвитку економіки [Електронний ресурс] / А. Ю. Рамський // International scientific journal. - 2015. - № 2. - С. 73-75. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_15
8. Товстиженко О.В. Роль заощаджень у формуванні фінансових ресурсів / О.В. Товстиженко, Т.В. Міхеєнко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 3(11). – С. 210-215.
9. Задоя А.О. Мотиви та стимули заощаджень: мікроекономічний аналіз / А.О. Задоя, О.А. Задоя // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина III. Серія «Економічні науки». Київ, 2016. – С. 177-182.
10. Богоявленський О.В., Шульміна А.М. Фінансове посередництво у інвестиційній діяльності / О.В. Богоявленський, А.М. Шульміна // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2011. - № 35. – С.287-291.
11. Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.
12. OECD Pensions Outlook 2016 <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Highlights-2016-Pensions-Outlook.pdf>

13. Національний банк України // https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
14. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг // <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>

References

1. Keynes, J.M. (2004) *Obschaia teoriia zaniatosti, procenta i deneg* [The General Theory of Employment, Interest and Money], Mirovaia ekonomicheskaiia mysl'. Skvoz' prizmu vekov. V 5 vol. Vek globalnyh transformacii, Otv. red. U.Y. Ol'sevich, Moscow, Mysl' Publ. pp.139-168.
2. Kurihara, K. K. (1956). Introduction to Keynesian dynamics. New York: Columbia University
3. Petrenko Y.V. (2009). *Transformatsiya pryvatnykh zaoshchadzen' v investytsiyi v tranzitivnyi ekonomitsi*. Dys. kand. ekon. nauk : 08.00.01 [The transformation of private savings into investments in transitive economy. Dis. Candidate. Econ. Sciences: 08.00.01]. Kramators'k, Donbas. derzh. mashynobud. akad. Publ., 179 p., Bibliohr.: pp. 150-173.
4. Rams'kyi A.Y. (2016). *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya i realizatsiyi investytsiynoho potentsialu domohospodarstv*. Dys. kand. ekon. nauk : 08.00.03 : [Theoretical and methodological principles of formation and realization of investment potential household]. Dis. Candidate. Econ. Sciences: 08.00.03], Kiev, KNUTD Publ., 405 p.
5. Alyeva Y.A. (2008) *Sberezhenyya naselenyya kak ystochnyk formyrovannya ynvestytsyonnoho potentsyala v uslovyakh ekonomicheskoy transformatsyy: na materialakh Kyrgyzskoy Respublyky*. Dys. kand. ekon. nauk : 08.00.01 [Savings of the population as a source of formation of the investment potential in terms of economic transformation: on materials of the Kirghiz Republic], Byshkek, Kyrgyzsko-ros. slavyan. un-t Publ., 163 p.
6. Prymostka L.O., V. H. Shevaldina (2014) *Zaoshchadzhennya naselennya Ukrayiny: formuvannya ta zaluchennya v banky: monohrafiya* [The savings of the population of Ukraine: formation and involvement in banks: Monograph], L. O. Prymostka, V. H. Shevaldina. Kyiv.: KNEU, 234 p.
7. Rams'kyi A. (2015) *Zaoshchadzhennya domohospodarstv yak investytsiynyy resurs staloho rozvytku ekonomiky* [Household savings as investment resource for sustainable economic development],

- International scientific journal. no. 2 Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_15 pp.73-75.
8. Tovstyzhenko O.V. (2011) *Rol` zaoshchadzhenn` u formuvanni finansovykh resursiv* [The role of savings in the formation of financial resources] O.V. Tovstyzhenko, T.V. Mikhyeyenko , Naukovyy visnyk CHDIEU, no. 3 (11), pp. 210-215.
 9. Zadoya A.O. (2016) *Motyvy ta stymuly zaoshchadzhenn`: mikroekonomichnyy analiz* [Motives and incentives savings: microeconomic analysis] A.O. Zadoya, O.A. Zadoya, *Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrayiny. Vypusk 23. Zovnishnya polityka i dyplomatiya: tradytsiyi, trendy, dosvid. Chastyna 3. Seriya «Ekonomichni nauky»*. [Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine. Issue 23. Foreign policy and diplomacy: traditions, trends, experience. Part 3. A series of "Economics."] Kyiv.: pp. 177-182.
 10. Bohoyavlens`kyy O.V., Shul`mina A.M. (2011) *Finansove poserednytstvo u investytsiyniy diyal`nosti* [Financial intermediation in investing activities], Bohoyavlens`kyy O.V., Shul`mina A.M., *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti* [Journal of economy and transport industry] no. 35, pp. 287-291.
 11. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny* [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html. (Accessed 30 December 2016).
 12. OECD Pensions Outlook 2016. Available at: <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Highlights-2016-Pensions-Outlook.pdf> (Accessed 26 December 2016).
 13. *Natsional`nyy bank Ukrayiny* [National Bank of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (Accessed 25 December 2016).
 14. *Natsional`na komisiya, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferi finansovykh posluh* [The National Commission for State Regulation of Financial Services]. Available at: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html> (Accessed 27 December 2016).